

СТИЛОВЕ НА УЧЕНЕ И СТИЛОВЕ НА ПЕДАГОГИЧЕСКО ОБЩУВАНЕ

Иванка В. Бурова

Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“

Резюме: Статията разкрива каква е същността на процеса на учене и нейните стилове и стиловете на преподаване.

Ключови думи: учене, стилове на учене, стилове на преподаване, обучение, образование, ефективност на обучението.

LEARNING STYLES AND STYLES OF PEDAGOGICAL COMMUNICATION

Ivanka V. Burova

Shumen University "Ep. Konstantin Preslavski"

Abstract: The article reveals the essence of the learning process and its styles and teaching styles.

Keywords: learning, learning styles, teaching styles, training, education, training effectiveness.

Обучението е свързано с преподаване и учене, при което учителите подготвят учениците, като им дават съответните знания, а те възприемат дадената им информация. Всеки ученик се отличава със своята индивидуалност и стил на учене. Всеки учител е организатор на учебния процес, като се отнася към него професионално и притежава отлични умения на педагогическо общуване.

В педагогическата психология под термина **учене** се разбира „всяка относителна постоянна промяна в мисленето или поведението, която се появява в резултата от опита. Ученето не е предварително програмирано и не може да се осъществява в отсъствието на стимули ... ученето е целта на обучението“. (Сърнбърг, Р., Уилямс У. 2014)

Ученето се характеризира с пет основни характеристики:

1. Ученето е количествено повишаване на знанията. Ученето е усвояване на информация или „повече знаене“.
2. Ученето е запомняне. Ученето е натрупване на информация, която може да бъде възпроизведена.
3. Ученето е усвояване на факти, умения и методи, които могат да бъдат използвани, когато е необходимо.
4. Ученето е разбиране. То е съотнасяне на частите към дадена предметна област към реалния живот.

5. Ученето е интерпретация и разбиране на реалностите по различен начин, което включва разбиране на света чрез повторна интерпретация на знанията. (Ramsden, P., 1992)

Според А. Ников „ученето може да се разглежда в два плана, по-тесен и по-широк. В по-тесен план се явява познавателен процес, чиято цел е усвояването на социалния опит и обективно съществуващата реалност, процес на усвояване на знания и умения. В по-широк план ученето е процес на развитие и формиране на човешката личност чрез усвояване на обективно съществуващата култура, социална и природна среда и чрез тяхното изменение и творене. Ученето е познавателно-формираща дейност на учещия човек“. (Ников, А. 1994)

„Стилът на учене е композиция от познавателни, афективни и психологически характеристики, които са сравнително стабилни индикатори за това, как учащият се възприема, взаимодейства със, и отговаря на учебната обкръжаваща среда.“ (Griggs, Shirley 1991)

Стиловете на учене се отнасят до ред противоречащи си конкурентни теории, които целят обяснение на разликите в ученето на индивидите. Тези теории предполагат, че всички хора могат да бъдат класифицирани в зависимост от „стила“ им на учене, въпреки че различни теории представят различни гледни точки относно това как стиловете трябва да бъдат дефинирани и категоризирани. Общото в тях е, че индивидите се различават по начина си на учене. (James W. 1995)

Терминът „стил на учене“ (learning style) широко се използва в педагогиката и психологията от 30-те години на ХХ век.

Grigerenko и Sternberg (1995) описват три етапа в разработката на проблема за стила:

първият е съсредоточен върху познанието;

вторият е съсредоточен върху личността;

третият е съсредоточен върху дейността.

Между 1940 и 1970 г. различни изследователи описват различни измерения на стила, но работят в собствени контексти и в изолация един от друг. Това води до голямо разнообразие в описваните стилове. Изследванията са свързани с индивидуалните различия в познанието.

След 70-те години изискванията са за модифициране на образователната среда, за да се удовлетворят индивидуалните различия в класа.

Последният е свързан с т.н. „съсредоточен върху обучението подход“ (learning-centred approach). Този подход има три главни особености: силен интерес към индивидуалните различия от страна на педагозите; развитие на нови конструкции и теории за стила на учене (learning style) и създаване на нови изследователски инструменти за тази цел. (Rayner St, Riding R. 2013)

Стиловете на учене са концепция, която описва различните начини, по които хората предпочитат да усвояват информация. Те могат да включват различни сетивни възприятия и когнитивни процеси. Някои хора по-добре разбират и запомнят информация, когато я виждат (визуални ученици), други предпочитат да я чуват (аудиални ученици), докато трети трябва да взаимодействат активно с материала, за да го разберат (кинестетични ученици). (online-learning.bg)

Когнитивен стил Според Л. Десев, когнитивният (познавателен) стил е система от устойчиви и специфични индивидуално-личностни особености на човека, които характеризират структурата на познавателната му дейност (приемане, съхраняване, използване на информация). Когнитивният стил е специфичен начин на организиране на познавателните психически процеси на личността, който се проявява в използваните от нея познавателни стратегии. Той е подход към познавателните задачи и решаването им. Всеки познавателен стил е система от особености на познавателните процеси, преди всичко възприемане и мислене, които характеризират отделните индивиди и редовно се проявяват при решаване на задачи и проблемни ситуации. Познавателните стилове отразяват различията между хората според характера на преработката на информацията. (Десев, Л. 1999)

Основните стилове биват 4 вида:

Соматичен – учене чрез движение, чрез цялото тяло. Тялото не е отделено от ума, тъй като всичко е свързано в една цялостна биологична система.

Визуален – визуализирането на учебния материал помага за по-доброто му запаметяване при всички хора, независимо от стила им на учене.

Аудиторен – включва активно слушане, но се отделя много важна част върху говоренето, емоционалното себеизразяване, диалогът и четенето на глас.

Интелектуален – учене чрез осмисляне, анализиране, разрешаване на проблеми, генериране на идеи и задаване на въпроси. (psiholoji.com)

Стильът на учене има три аспекта:

1. Познавателен аспект – това е начинът, по който информацията се преработва, а именно да се възприеме, разбере, запамети и приложи на практика.
2. Емоционален аспект – включва: мотивиране, интереси, контрол, общителност и отговорност.
3. Психологически аспект – това са характеристиките на средата, сетивните възприятия и др.

Преподаването е част от дейностите в процеса на обучението. Учителят планира, организира и провежда и ръководи педагогическия процес. Избира най-подходящите методи и средства, за да направи ученето достъпно и привлекателно за своите ученици.

Преподаването е процес, при който учителят със своя професионализъм и педагогическа компетентност дава знания и умения на учениците, което води до по-високи резултати в обучението. По този начин се получава по-голяма ефективност на обучаваните.

Преподаването е елемент на специфично човешко отношение.

Преподаването зависи от личностните качества на учителя.

Преподаването е вземане на педагогически решения

Преподаването стимулира ученето.

Стильът на преподаване „включва специфичните модели на професионално поведение на учителя, насочени към реализирането на технологичната страна на обучението. В англо-саксонската специализирана литература по въпроса за съотнасянето на двата концепта съществува относителен плурализъм на позициите, в който дори се откриват

двете полюсни становища – на пълното припокриване и синонимизиране на двете понятия – комуникативен стил и стил на преподаване – до строгото диференциране и разграничаване на смисловия им обхват“. (Miozova, B. 2015)

Л. Рубин определя пет стила на преподаване:

1. Обучение, ориентирано към учителя.
2. Обучение, ориентирано към учебното съдържание.
3. Обучение, ориентирано към учениците.
4. Обучение, ориентирано към учителите и учениците.
5. Обучение, ориентирано към учениците и съдържанието. (Rubin, L. 1985)

Съществуват следните стилове на преподаване:

Авторитарният стил на педагогическото общуване се характеризира със силен контрол и постоянно налагане на правила и инструкции от страна на учителя. При този стил учителят се концентрира към учебното съдържание.

Либералният стил на педагогическото общуване се свързва с прекалено голяма свобода.

Демократичният стил на педагогическото общуване определя как учителите създават условия за взаимодействие и комуникация, където учениците могат да споделят идеи, да изразяват свои мнения и да участват в обсъждания. Този стил насърчава развитието на критично мислене, самооценка и сътрудничество.

Диана Начева определя следните стилове на учене:

„Интуитивно-мисловният стил (NT) се описва с предпочитание към възможностите, теоретичните взаимоотношения, абстрактните патерни в процеса на възприемането и с вземане на решение от обективната позиция „причина – следствие“, като вниманието към човешкия фактор остава на втори план.

Интуитивно-чувстващият стил (NF) се свързва с холистичен подход при възприемане на информацията, с интерес по-скоро към възможностите, отколкото към конкретните ситуации, с афинитет към сложността на човешките отношения и с преценки и решения, които са съобразени с лични и групови ценностни приоритети.

Сетивно-мисловният стил (ST) предполага интерес към фактите, които могат да бъдат възприети директно чрез сетивните органи – гледане, слушане, докосване, преброяване, претегляне и измерване, а типичният им начин за вземане на решение относно тези факти е обективният анализ, получен по пътя на линейния и логически процес на разсъждения от причината към следствието, от предпоставките към заключенията.

Сетивно-чувстващият стил (SF) гравитира към конкретни факти, които са достъпни за непосредствено възприемане, а подходът към решенията се основава на индивидуалната ценностна система и на ефекта, който тези решения биха имали върху хората“. (Начева, Д. 2011)

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Приложението на различни стилове на учене спомага за по-лесно и достъпно усвояване на учебния материал и прави часовете по интересни за учениците.

ЛИТЕРАТУРА:

Griggs, Shirley. (1991). Learning Styles Counseling. ERIC Digest.

James, W. (1995). Learning styles: Implications for distance learning // New Directions for Adult and Continuing Education, pp. 67.

Miozova, B. (2015). A style of teacher communication and approaches to his study. RHETORIC AND COMMUNICATIONS, A Peer Reviewed Scientific Journal, № 17, ISSN 1314-4464.

online-learning.bg www.online-learning.bg/stilove-na-uchene-kak-da-gi-izpolzvame-v-rabotna-sreda

psiholoji.com <https://psiholoji.com/стилове-на-учене>

Ramsden, P. (1992). Learning to Teach in Higher Education,

Rayner Stephen, Riding Richard (2013). Cognitive Style And SchoolRefusal. // Educational Psychology, Dec96, Vol. 16, Is. 4.

Rubin, L. (1985). Artistry in teaching. New York: Random House, London: Routledge.

Десев, Л. (1999). Речник по психология, Булгарика, София.

Иванов, И. (2004). Стиллове на познание и учене. Теории. Диагностика. Етнически и полови вариации в България. Шумен: Епископ Константин Преславски. ISBN 954-577-207

Начева, Д. (2011). Автореферат на тема: Стиллови и мотивационни аспекти на ученето в контекста на висшето образование https://www.iphs.eu/n/images/psihologiq/diana_nacheva/autoreferat_diana_nacheva.pdf

Ников, А. (1994). Психология на образователния процес, Издателска къща Лебед-ООД, София.

Сърнбърг, Р., У., Уилямс (2014). Педагогическа психология, Изток-Запад, София.

*Иванка Василева Бурова, главен асистент, доктор
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“,
Педагогически факултет,
катедра „Педагогика на обучението по изобразително изкуство и технологично
образование“,
e-mail: i.burova@shu.bg*